

Ptak-Chmielewska A. (2021). Bankruptcy prediction of small- and medium-sized enterprises in Poland based on the LDA and SVM methods. *Statistics in Transition New Series*, 1(22), 179–195.
<https://doi.org/10.21307/stattrans-2021-010>

Vasylenko V. O. (2005). *Antykryzove upravlinnia pid-priemstvom: navch. posib [Anti-crisis management of the enterprise: manual]*. Kyiv: TsUL.

Стаття надійшла до редакції / Received: 02.03.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 15.03.2026
Оприлюднено / Published: 30.04.2026

УДК 334.712:339.52
JEL: G32; G39
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-3-482-490>

ФІНАНСУВАННЯ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

©2026 **БЛАЩУК-ДЕВ'ЯТКІНА Н. З., ГАВРИЛІВ О. І., АНТОНЮК С. В.**

УДК 334.712:339.52
JEL: G32; G39

Блащук-Дев'яткіна Н. З., Гаврилів О. І., Антонюк С. В. Фінансування малих і середніх підприємств міжнародними організаціями

Метою статті є визначити, як міжнародне фінансування впливає на розвиток малих і середніх підприємств в Україні, проаналізувати організації, які фінансують в Україні, як змінювалися тенденції фінансування та виявити причини змін, дослідити сфери та галузі, де малі та середні підприємства отримують найбільшу підтримку. У статті досліджено особливості фінансування малих і середніх підприємств України міжнародними фінансовими організаціями та їхню роль у забезпеченні економічної стійкості держави. Встановлено, що малі та середні підприємства формують понад 99% від загальної кількості підприємств країни, забезпечують значну частку зайнятості населення та створюють вагомую частину доданої вартості та реалізованої продукції. Водночас їх розвиток стримується низкою факторів, серед яких: обмежений доступ до фінансових ресурсів, висока вартість кредитування, інфляційні процеси та економічна нестабільність. Особливо ці проблеми загострилися в період пандемії COVID-19 та після початку повномасштабної війни, що призвело до руйнування інфраструктури, порушення логістичних зв'язків та релокації значної частини підприємств. Проаналізовано діяльність провідних міжнародних фінансових інституцій, зокрема Європейського банку реконструкції та розвитку, Міжнародного банку реконструкції та розвитку та Європейського інвестиційного банку, які забезпечують фінансову підтримку економіки України. Досліджено динаміку фінансування у 2020–2025 роках і визначено основні напрями використання коштів. Встановлено, що міжнародне фінансування спрямовується на підтримку підприємництва, модернізацію виробництва, розвиток аграрного сектора, енергетики, інфраструктури та експортно-орієнтованого бізнесу. Окрему увагу приділено регіональному розподілу фінансових ресурсів, який залежить від економічних потреб і безпекової ситуації. Значна частина фінансування спрямовується на аграрні регіони центральної та південної України, відновлення підприємств у постраждалих від бойових дій областях, а також розвиток бізнесу в західних регіонах, які стали центрами релокації підприємств. Зроблено висновок, що міжнародне фінансування є важливим інструментом підтримки малого і середнього бізнесу та сприяє відновленню економіки України.

Ключові слова: малі та середні підприємства; міжнародне фінансування; інструменти підтримки; спрямування фінансування за секторами; регіональна підтримка; інвестиційна діяльність.

Рис.: 5. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 8.

Блащук-Дев'яткіна Наталія Зіновіївна – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансового менеджменту, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: nataliya.blashchuk-devyatkina@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1860-3929>

Гаврилів Ольга Іванівна – студентка факультету управління фінансами та бізнесу, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: olhahavriliv@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-4606-3525>

Антонюк Світлана Володимирівна – студентка факультету управління фінансами та бізнесу, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: svitlanaa173@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6385-2409>

UDC 334.712:339.52
JEL: G32; G39

Blashchuk-Deviatkina N. Z., Havryliv O. I., Antoniuk S. V. Financing of Small and Medium Enterprises by International Organizations

The aim of the article is to determine how international financing affects the development of small and medium enterprises in Ukraine, to analyze the organizations that finance Ukraine, how funding trends have changed and to identify the reasons for these changes, and to study the sectors and industries where small and medium enterprises receive the most support. The article examines the features of financing small and medium enterprises in Ukraine by international financial organizations and their role in ensuring the economic stability of the country. It has been found that small and medium enterprises constitute over 99% of the total number of enterprises in the country, provide a significant share of employment, and create a substantial portion of added value and sold

products. At the same time, their development is constrained by a number of factors, among which are: limited access to financial resources, high cost of lending, inflationary processes, and economic instability. These problems were especially exacerbated during the COVID-19 pandemic and after the start of the full-scale war, which led to the destruction of infrastructure, disruption of logistics connections, and relocation of a significant portion of enterprises. The activities of leading international financial institutions, in particular the European Bank for Reconstruction and Development, the International Bank for Reconstruction and Development, and the European Investment Bank, which provide financial support to Ukraine's economy, were analyzed. The dynamics of financing in 2020–2025 were examined, and the main directions of fund utilization were identified. It was found that international financing is directed towards supporting entrepreneurship, modernizing production, developing the agricultural sector, energy, infrastructure, and export-oriented business. Special attention was paid to the regional distribution of financial resources, which depends on economic needs and the security situation. A significant portion of funding is directed to agricultural regions of central and southern Ukraine, the restoration of enterprises in areas affected by hostilities, as well as the development of business in western regions that have become centers for enterprise relocation. It was concluded that international financing is an important tool for supporting small and medium-sized businesses and contributes to the recovery of Ukraine's economy.

Keywords: small and medium-sized enterprises; international financing; support instruments; allocation of funding by sectors; regional support; investment activity.

Fig.: 5. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 8.

Blashchuk-Deviatkina Nataliia Z. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Management, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: nataliya.blashchuk-devyatkina@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1860-3929>

Havryliv Olha I. – Student of the Faculty of Finance Management and Business, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: olhahavryliv@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-4606-3525>

Antoniuk Svitlana V. – Student of the Faculty of Finance Management and Business, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: svitlanaa173@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6385-2409>

Діяльність малих і середніх підприємств (МСП) є важливим рушієм економічного зростання, оскільки саме ці підприємства забезпечують здорову конкуренцію на ринку, задовольняють широкий спектр потреб споживачів, створюють робочі місця та реалізують інноваційні проекти. Для розвитку бізнесу, впровадження нових проектів або розширення масштабів діяльності МСП потребують фінансових ресурсів.

Однак традиційне банківське кредитування в Україні часто є недоступним для багатьох МСП через відсутність достатнього забезпечення та високий рівень ризику їхніх проектів. У результаті кредитори можуть встановлювати високі відсоткові ставки або взагалі відмовляти в наданні кредитів. Це створює нагальну потребу в пошуку ефективних зовнішніх джерел фінансування, які могли б забезпечити стійкий розвиток українських МСП.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених розвитку малих і середніх підприємств під впливом міжнародного фінансування, дозволяє виділити основні тенденції та виклики, з якими стикаються підприємці при залученні фінансових ресурсів із-за кордону та реалізації інвестиційних й інноваційних проектів. В Україні розвиток малих і середніх підприємств значною мірою залежить від регіону та підтримки з боку держави й інституцій.

Багато МСП стикаються з проблемами доступу до фінансування, що обмежує їхні можливості реалізовувати інвестиційні та інноваційні проекти. Водночас підприємницькі спільноти та інфраструктура сприяють обміну знаннями і розвитку співпраці між підприємствами. Для підвищення інвестиційної активності малих і середніх підприємств важливо ефективно використовувати міжнародні фінансові ресурси, враховувати регіональні особливості, співпрацювати з науковими установами та впроваджувати сучасні цифрові технології [1].

Виклад основного матеріалу дослідження.

Обмеженість фінансових ресурсів для підприємницької діяльності не є новиною для суб'єктів малих і середніх підприємств в Україні. Серед існуючих можливостей забезпечення фінансової стабільності переважало самофінансування, що призводило до зменшення реалізації інвестиційних проектів через незначний обсяг власних ресурсів.

Відомо, що важливу роль у розвитку економіки України забезпечують малі та середні підприємства, адже саме вони створюють значну частину валового внутрішнього продукту країни, надають робочі місця населенню, сприяють розвитку регіональної економіки та стимулюють розвиток сучасних технологій. Проаналізуємо основні показники діяльності середніх і малих підприємств України за 2024 рік (рис. 1).

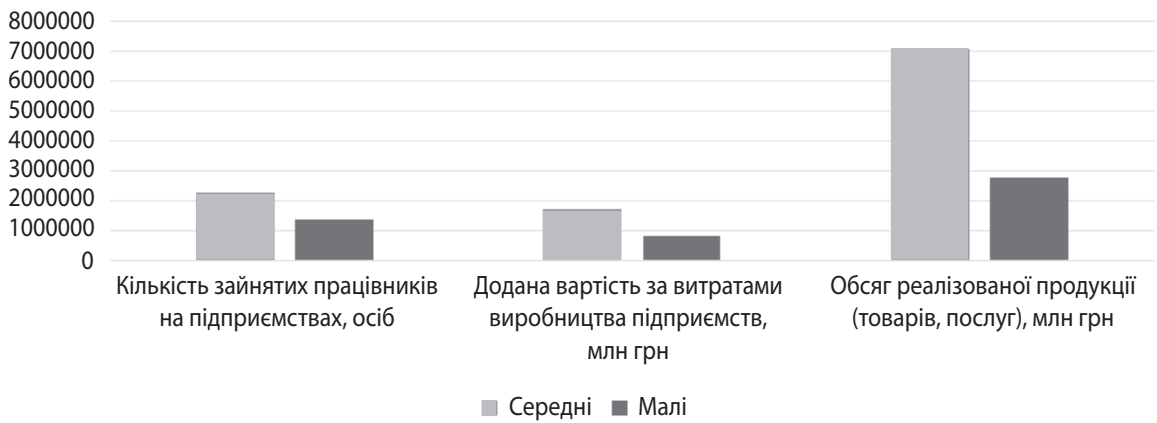

Рис. 1. Основні показники діяльності середніх і малих підприємств України у 2024 р.

Джерело: побудовано авторами на основі [2].

Підсумовуючи, малі та середні підприємства складають понад 99% усіх підприємств України [2], при цьому кількість працевлаштованих осіб – близько 73% від кількості населення держави, що характеризує їхній вплив на розвиток національної економіки (табл. 1).

За результатами 2024 року малі та середні підприємства складають більше 99% від загальної кількості діючих підприємств України.

Також на МСП працює понад 3 667 129 осіб, що сягає близько 73,2% працівників у сфері підприємництва. У 2024 році МСП створили близько 62% доданої вартості в економіці країни та забезпечили близько 63% від загального обсягу реалізованої продукції в Україні. Це означає, що більшу половину ринку формують саме малі та середні підприємства [2].

Отже, наведені дані підтверджують, що МСП займають провідне місце в економіці України. Вони створюють робочі місця, формують більшу частину доданої вартості та забезпечують найбільший обсяг реалізації продукції. Тому розвиток цього

сектора є важливим для економічної стабільності та розвитку країни загалом.

Але, тим не менш, малі та середні підприємства в Україні мають багато труднощів, які стримують розвиток їхньої діяльності. Основними перешкодами на шляху їхнього розвитку є: дорогі кредити, нестача оборотних коштів, інфляція, ризики, пов'язані з енергетикою та коливанням курсу валют.

Протягом 2020–2025 років ці проблеми набули не аби якої актуальності. Спочатку у 2020 р. пандемія COVID-19 спричинила різке падіння ділової активності, багато компаній були змушені зменшувати обсяги виробництва, а деякі й зовсім припиняли роботу, також відбулося зменшення попиту на товари та послуги.

У 2022 р. малі та середні підприємства України були вимушені адаптуватися до роботи в умовах повномасштабного вторгнення. Війна вплинула на роботу підприємств усіх галузь, а особливо на ті, що знаходились у східних регіонах України. Основними проблемами стали, перш за все, великі матеріальні втрати для підприємств, в основному це: склади,

Таблиця 1

Роль малих і середніх підприємств у структурі економіки України за 2024 р. за основними економічними показниками

Показник	Підприємства		Усього	Частка малих і середніх підприємств, %
	Середні	Малі		
Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності, од.	14 016	271 021	285 037	99,8%
Кількість зайнятих працівників на підприємствах, осіб	2 293 001	1 374 128	3 667 129	73,2%
Додана вартість за витратами виробництва підприємств, млн грн	1 730 017	823 996	2 554 013	61,5%
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн грн	7 083 759	2 802 807	9 886 566	63,0%

Джерело: побудовано авторами на основі [2].

офіси, обладнання, виробничі потужності, руйнування транспортної та електричної інфраструктури, логістичні зв'язки, що спричинили труднощі з постачанням сировини. Частина компаній була змушена переносити своє виробництво на більш безпечні території, в основному на захід України, що потребувало значних фінансових витрат і часу на відновлення й оптимізацію роботи підприємства. Вагомим чинником стала також інфляція, адже через воєнні дії зросла собівартість продукції, та через нестабільність курсу гривні ускладнилися розрахунки з міжнародними партнерами.

Тому саме в цей час важливим і затребуваним стало міжнародне фінансування. Грантові та кредитні програми міжнародних організацій допомагають малим і середнім підприємствам залучати додаткові ресурси та продовжувати розвиток виробництва, а з ним – і розвиток економіки та країни загалом.

Важливість міжнародного фінансування для малих і середніх підприємств підкреслює діяльність провідних фінансових інституцій, які підтримують розвиток українського бізнесу. Розглянемо діяльність таких міжнародних фінансових інституцій, як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) та Європейський інвестиційний банк (ЄІБ).

Вони посідають ключове місце в підтримці українських малих і середніх підприємств, забезпечують доступ до кредитних ресурсів, грантових програм, сприяють впровадженню сучасних технологій.

На *рис. 2* зображено динаміку фінансування України з боку ЄБРР у 2020–2025 роках. Можна побачити, як зростали інвестиції: від підтримки бізнесу в умовах пандемії COVID-19 та до рекордних вкладень у 2025 році, які були зумовлені потребою у відновленні критичної інфраструктури, забезпе-

ченні енергетичною безпекою та підтримці приватного сектора в умовах війни.

У 2020–2025 роках фінансування України з боку ЄБРР поступово зростало. У 2020 р. профінансованих 812 млн євро спрямовувались на підтримку бізнесу, забезпечивши ліквідність і збереження робочих місць.

У 2021 р. 1,065 млн євро було спрямовано на модернізацію інфраструктури та енергетики, а також розширення доступу МСП до кредитних ресурсів.

Протягом 2022 р., після початку війни, фінансування в розмірі 1 460 млн євро було спрямовано на екстрену підтримку енергетики та транспорту. У 2023 р. 1 419 млн євро направлені на відновлення енергетичних систем і кредитування МСП.

У 2024 р. з 1 908 млн євро понад 90% направлено на розвиток бізнесу. У 2025 р. було виділено 2 334 млн євро, це рекордні вкладення для забезпечення відновлення енергетики та торгівлі [3].

МБРР протягом останніх п'яти років надавав Україні фінансування, спрямовуючи кошти на підтримку бюджету, соціальної сфери, інфраструктури та післявоєнного відновлення (*табл. 2*).

Протягом 2020–2025 років транші МБРР змінювалися залежно від потреб України.

У 2020 р. вони були антикризовими через пандемію, у 2021 р. – спрямовані на освіту. 2022 р. став переломним, банк виділив мільярдні кредити на підтримку стійких та інклюзивних підприємств і відновлення інфраструктури.

У 2023–2024 рр. фінансування залишалось і надалі значним. У 2025 р. суми фінансування зменшились, тому що акцент змістився на проекти відновлення та гуманітарну підтримку України [4].

Європейський інвестиційний банк протягом 2020–2025 років змінював своє фінансування для України залежно від обставин. Ця тенденція зображена на *рис. 3*.

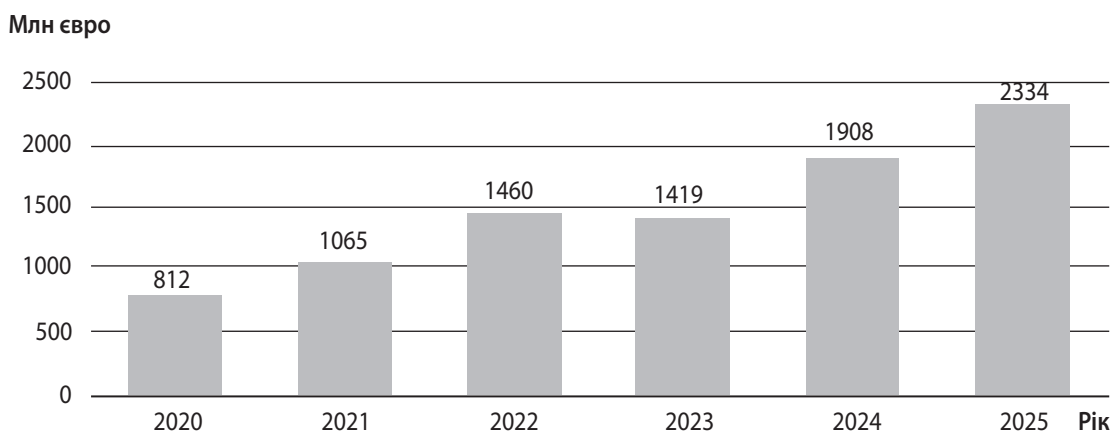

Рис. 2. Динаміка фінансування України ЄБРР у 2020–2025 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [3].

Фінансування України від МБРР (2020–2025 рр.)

Рік	Обсяг фінансування	Напрямки використання
2020	496 млн євро	Антикризові програми для охорони здоров'я та соціальної сфери у зв'язку з пандемією COVID-19
2021	638 млн євро	Підтримка реформ у сфері освіти
2022	1785 млн євро	Підтримка стійких, інклюзивних і сталих підприємств; екстрене фінансування після початку війни; відновлення критичної інфраструктури
2023	4675 млн євро	Екстрене фінансування після початку війни; ремонт доріг; підтримка аграрного сектора; підтримка МСП; відновлення енергетичних об'єктів
2024	3655 млн євро	Спрямовані на підтримку системи охорони здоров'я; соціальних програм і відновлення України
2025	443 млн євро	Позики на підтримку та розвиток України; розвиток інклюзивних і сталих підприємств

Джерело: побудовано авторами на основі [4].

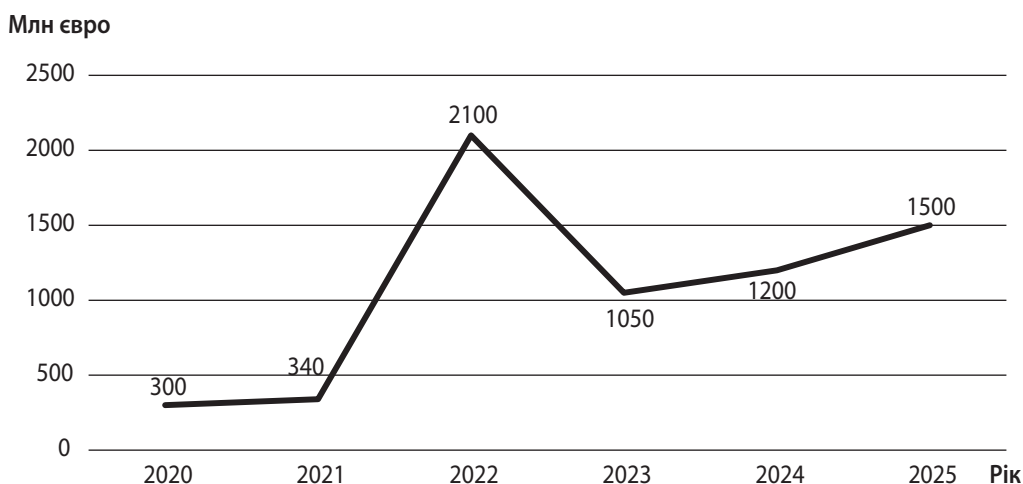

Рис. 3. Фінансування України Європейським інвестиційним банком протягом 2020–2025 рр.

Джерело: створено авторами на основі [5].

У 2020 р. ЄІБ виділяв близько 300 млн євро на розвиток: міст, транспортної інфраструктури, енергоефективності та соціальні об'єкти, такі як: школи та лікарні. У 2021 р. фінансування становило 340 млн євро та продовжувало підтримувати освіту, медицину та модернізацію інфраструктури.

У 2022 р. фінансування кардинально змінилося, це було вимушене екстрене фінансування після початку війни, яке було спрямоване на критичну інфраструктуру, муніципальні сервіси та підтримку МСП. У 2023 р. Україна отримала 1050 млн євро, кошти були направлені на програму відновлення дорог, лікарень, шкіл та енергетичні проекти. У 2024 р. основними напрямками фінансування стали енергетика, транспорт, водопостачання, спеціальні програми для малого бізнесу. Протягом 2025 р. ЄІБ виділив 1500 млн євро – на енергетику, опалення, медицину, освіту та підтримку МСП [5].

Для порівняння внеску різних міжнародних фінансових інституцій у розвиток економіки України за 2020–2025 роки ми побудували діаграму загального обсягу фінансування (рис. 4). На ній відображено суми, спрямовані трьома основними організаціями: Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР) та Європейським інвестиційним банком (ЄІБ).

За досліджуваний період загальний обсяг фінансування склав 27 180 млн євро. Найбільшу частку надав МБРР – 11 692 млн євро, що становить близько (43%) від загальної підтримки. ЄБРР профінансував Україну на 8 998 млн євро (33%), а ЄІБ – на 6 490 млн євро (24%).

Важливо зазначити, що ці загальні суми включають фінансування різних секторів економіки, але значну увагу міжнародні фінансові організації при-

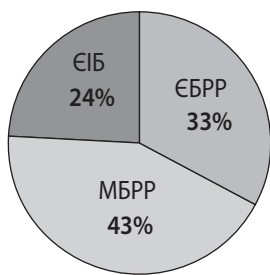

Рис. 4. Частка фінансування міжнародних фінансових організацій у розвиток економіки України протягом 2020–2025 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [3–5].

діяли саме розвитку малого та середнього бізнесу (МСП).

МСП є ключовим сегментом економіки, який забезпечує зайнятість, стимулює інновації та сприяє стабілізації регіональних ринків. Тому частина наданих коштів була спрямована на кредитування, гарантування та підтримку проектів, які безпосередньо розвивають підприємницьку діяльність серед малих і середніх компаній.

На рис. 5 зображено загальні обсяги фінансування, які надали Україні три міжнародні організації у 2020–2025 рр. Кожна колонка відображає суму коштів від окремої інституції, спрямованої на фінансування саме малих і середніх підприємств України.

Єдиний банк реконструкції та розвитку найбільше фінансував МСП. Його частка складає близько 5311 млн євро, що становить близько 60% його загального інвестування в Україну. Це показує його чітку орієнтацію на розвиток підприємництва.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку надав підтримку малим і середнім підприємствам

у розмірі 2300 млн євро, що сягає близько 17% його фінансування в Україну, адже пріоритетність МБРР – все ж таки на програмах соціальної сфери та відновлення інфраструктури.

Європейський інвестиційний банк інвестував приблизно 1744 млн євро, тобто 27% від загального фінансування припало на програми для малих і середніх підприємств.

Отже, аналіз свідчить, що підтримка малих і середніх підприємств є важливим напрямом міжнародного фінансування в Україні. Водночас рівень цієї підтримки відрізняється залежно від стратегічних пріоритетів фінансових організацій: одні більше орієнтуються на розвиток підприємництва, тоді як інші спрямовують значну частину ресурсів на соціальні програми та відновлення інфраструктури.

Після аналізу обсягів фінансування малих і середніх підприємств варто розглянути, у які галузі економіки та регіони України спрямовуються ці кошти. Це допоможе зрозуміти, які сфери отримують найбільшу підтримку та в яких регіонах реалізується найбільше проектів.

Перший рік пандемії став випробуванням для українських підприємців. Міжнародні фінансові організації спрямували кошти насамперед у торгівлю та сферу послуг, адже саме ці галузі найбільше постраждали від карантинних обмежень.

Малий бізнес у роздрібній торгівлі, харчуванні та транспортних послугах отримувал кредити та гранти для збереження робочих місць і покриття оборотних витрат. Це було критично важливо, щоб уникнути хвилі банкрутств і забезпечити мінімальну стабільність внутрішнього ринку.

У 2021 р. акцент змістився на аграрний сектор і виробництво. Підприємства отримували фінансування для модернізації обладнання, впровадження нових технологій та підвищення конкурентоспро-

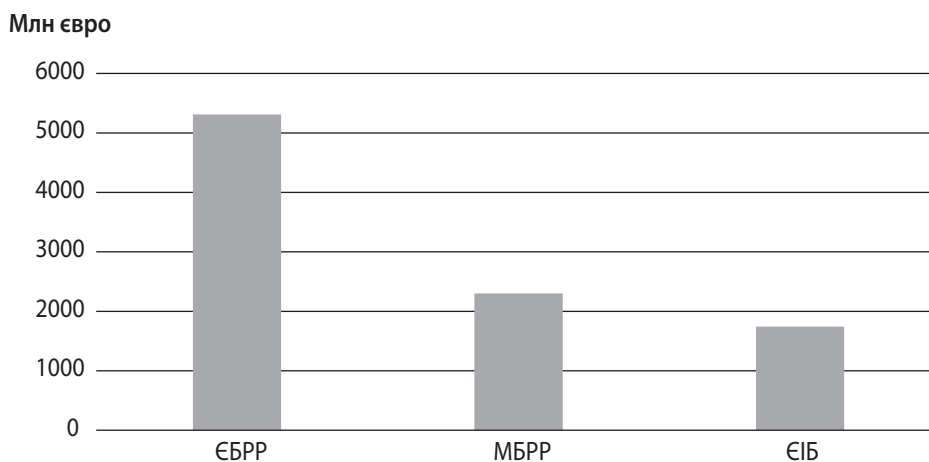

Рис. 5. Загальні обсяги фінансування МФО в Україні

Джерело: сформовано авторами на основі [3–5].

можності. Це пояснюється тим, що після кризи 2020 р. міжнародні партнери прагнули стимулювати бізнес до інновацій та інтеграції в європейські ринки. Аграрні МСП стали пріоритетом, адже вони забезпечували продовольчу безпеку та експортний потенціал країни [6].

Початок повномасштабної війни різко змінив пріоритети. Основні ресурси йшли на екстрене відновлення критичної інфраструктури, але частина фінансування була спрямована на малий аграрний бізнес і підприємства, що забезпечували базові потреби населення – харчові продукти, медикаменти, логістичні послуги. Це було необхідно для виживання країни в умовах війни, коли продовольча та гуманітарна безпека стали першочерговими завданнями [8].

У 2023 р. міжнародні організації повернулися до активної підтримки підприємництва. Найбільше коштів отримали виробничі підприємства та експортоорієнтований бізнес. Фінансування спрямовувалося на відновлення зруйнованих потужностей, розширення виробництва та вихід на нові ринки. Це пояснюється тим, що саме виробництво та експорт здатні швидко генерувати валютні надходження та підтримувати макроекономічну стабільність.

2024 рік став рекордним за часткою фінансування, спрямованого на МСП. Понад 90% програм були орієнтовані саме на бізнес. Найбільше коштів отримали виробництво, торгівля та енергетика. Міжнародні партнери бачили в малому бізнесі ключовий інструмент для економічного відновлення: виробництво забезпечувало робочі місця, торгівля підтримувала внутрішній ринок, а енергетичні проекти давали можливість підприємствам працювати стабільно навіть в умовах війни [7].

Протягом 2025 року фінансування залишалося високим, але стало більш збалансованим. МСП отримали значну підтримку у сферах енергетики, аграрного виробництва та інклюзивного підприємництва. Це був період, коли міжнародні організації прагнули не лише відновити бізнес, але й зробити його більш стійким, інноваційним та орієнтованим на довгостроковий розвиток. Особливий акцент робився на підприємствах, які могли забезпечити експортний потенціал та інтеграцію в європейські ринки.

У 2020–2025 роках фінансування МСП в Україні мало чітку динаміку: від екстреної підтримки торгівлі та послуг у кризовому 2020 році, через модернізацію аграрного сектора та виробництва у 2021–2022 роках, до масштабних інвестицій у виробництво, енергетику та експортоорієнтований бізнес у 2023–2025 роках.

Це відображає стратегічну логіку міжнародних партнерів: спочатку зберегти бізнес від краху, потім допомогти йому адаптуватися, а далі – зробити його рушійною силою економічного відновлення та інтеграції України у світову економіку.

Впродовж 2020–2025 років гроші для малого та середнього бізнесу розподілялися по регіонах залежно від того, які проблеми були найважливішими в конкретний час.

На початку, у 2020–2021 роках, найбільше підтримки отримали центральні області – Київщина, Дніпропетровщина, Полтавщина. Тут зосереджено багато промислових і торговельних підприємств, тому допомога була потрібна, щоб бізнеси пережили пандемію та почали оновлювати виробництво.

У 2022 році, коли почалася війна, акцент змістився на аграрні регіони – Черкащину, Кіровоградщину, Одещину. Вони забезпечували продовольство для країни та експорт, тому саме сюди йшли кошти [6].

Частина фінансування також спрямовувалася на західні області, які залишалися більш безпечними та могли прийняти бізнеси, що переїжджали з інших територій [8].

Протягом 2023 року міжнародні партнери почали відновлювати бізнес у східних регіонах – Харківській, Запорізькій, Дніпропетровській областях. Там підприємства постраждали від бойових дій, і підтримка була потрібна для відновлення виробництва та збереження робочих місць [8].

У 2024 році найбільше грошей отримали західні області – Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська. Вони стали новим центром розвитку малого бізнесу, адже сюди перемістилися тисячі підприємців. Захід перетворився на майданчик для нових виробництв, торгівлі та інновацій [8].

У 2025 році фінансування розподілилося більш рівномірно: підтримку отримали і західні регіони, де бізнес активно зростає, і центральні та південні області, де аграрний сектор залишався ключовим для економіки.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що малі та середні підприємства є одним із ключових елементів економіки України, оскільки формують переважну частину підприємницького сектора, забезпечують значну частку зайнятості населення та створюють значну частину доданої вартості. Разом із тим їх розвиток значною мірою обмежується недостатнім доступом до фінансових ресурсів, високою вартістю кредитування та значними економічними ризиками.

Значну роль у вирішенні даної проблеми відіграє міжнародне фінансування діяльності малих і

середніх підприємств, особливо в умовах пандемії COVID-19 та повномасштабної війни. Провідними міжнародними фінансовими інституціями, які забезпечують фінансову підтримку України, виступають Європейський банк реконструкції та розвитку, Міжнародний банк реконструкції та розвитку та Європейський інвестиційний банк. Їх фінансування сприяє стабілізації діяльності підприємств, відновленню виробництва, модернізації інфраструктури та розвитку підприємницького середовища.

Встановлено, що напрями фінансування змінювалися відповідно до економічних викликів: від антикризової підтримки бізнесу в період пандемії до інвестицій у відновлення економіки, розвиток виробництва, енергетики, аграрного сектора та експортоорієнтованого бізнесу. Водночас фінансування розподілялося між регіонами України залежно від економічних потреб і безпекової ситуації.

Значна частина коштів спрямовувалася на підтримку аграрного сектора, який традиційно розвинений у таких регіонах, як Черкаська, Одеська, Кіровоградська та Херсонська області. Важливим напрямом фінансування також залишається енергетика та відновлення діяльності підприємств, що постраждали від воєнних дій, зокрема в Полтавській та Київській областях, а також у Харкові та Запоріжжі. Крім того, значні обсяги фінансування спрямовуються до західних регіонів України, зокрема до Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської та Закарпатської областей. Це зумовлено тим, що в умовах воєнних ризиків значна кількість підприємств здійснила релокацію саме до цих регіонів, що потребувало додаткової фінансової підтримки для відновлення виробничої діяльності та розвитку нових бізнес-кластерів.

Отже, міжнародне фінансування є важливим інструментом підтримки та розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. Подальше розширення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, а також удосконалення механізмів доступу до фінансових програм можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності МСП, відновленню економіки та забезпеченню сталого економічного розвитку держави. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Кальний С. В. Особливості діяльності малих та середніх підприємств у контексті інноваційного розвитку регіонів. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.12.77>
2. Банк даних. *Держстат*. URL: <https://stat.gov.ua/uk/explorer?md5=415731c25ee0d5e5b5516c7313fbffd>
3. The EBRD in Ukraine. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). URL: <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/where-we-invest/ukraine.html>

4. WBG Finances One – Ukraine. *The World Bank Group*. URL: <https://financesone.worldbank.org/countries/ukraine>
5. All projects – EIB Projects. *European Investment Bank (EIB)*. URL: <https://www.eib.org/en/projects/all/index.htm>
6. APD – Association for Promotion of Democratic Culture. Taras Gagalyuk. Ukraine 01 (PDF). 2024. P. 14–18. URL: https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/APD_Taras_Gagalyuk_UA_01.pdf
7. Ланда В., Левченко Є., Мироненко О. Аналітична записка «Доступність фінансових ресурсів для українського бізнесу». URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/07/fin-result-1-dostup-dofinansuvannya-msp-1.pdf>
8. Круш В. В. Основні напрями підтримки малого і середнього бізнесу під час воєнного стану в Україні. *Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами* : зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Київ, 16 листопада 2022 р.). Київ : KNEU, 2022. С. 276–281. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5a8000c6-84de-4bc4-89c3-554a7280eb6e/content>

REFERENCES

- Bank danykh. *Derzhstat* [Data bank. State Statistics Service]. <https://stat.gov.ua/uk/explorer?md5=415731c25ee0d5e5b5516c7313fbffd>
- European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). *The EBRD in Ukraine*. <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/where-we-invest/ukraine.html>
- European Investment Bank (EIB). *All projects – EIB Projects*. <https://www.eib.org/en/projects/all/index.htm>
- Kalniy S. V. (2021). Osoblyvosti diialnosti malykh ta serednikh pidpriemstv u konteksti innovatsiinoho rozvytku rehioniv [Features of the activity of small and medium enterprises in the context of innovative development of regions]. *Efektivna ekonomika*, 12. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.12.77>
- Krush V. V. (2022). Osnovni napriamy pidtrymky maloho i serednoho biznesu pid chas voiennoho stanu v Ukraini [Main directions of support for small and medium-sized businesses during martial law in Ukraine]. *Suchasni instrumenty upravlinnia korporatyvnymy finansamy*: zb. materialiv VI Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. studentiv, aspirantiv ta molodykh vchenykh [Modern corporate finance management tools: proceedings of the VI All-Ukrainian scientific-practical internet conference of students, graduate students and young scientists] (p. 276–281). Kyiv: KNEU. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5a8000c6-84de-4bc4-89c3-554a7280eb6e/content>
- Landa V., Levchenko Ye. & Myronenko O. *Analitychna zapyska «Dostupnist finansovykh resursiv dlia ukrain-skoho biznesu»* [Analytical note "Accessibility of fi-

financial resources for Ukrainian business"]. <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/07/fin-result-1-dostup-do-finansuvannya-msp-1.pdf>

Taras Gagalyuk. (2024). APD – Association for Promotion of Democratic Culture. Ukraine 01 (PDF). https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/APD_Taras_Gagalyuk_UA_01.pdf

The World Bank Group. WBG Finances One – Ukraine. <https://financesone.worldbank.org/countries/ukraine>

Стаття надійшла до редакції / Received: 07.03.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 20.03.2026
Оприлюднено / Published: 30.04.2026

УДК 339.543:336.2:005.52

JEL: F13; H26; H71; F31

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-3-490-502>

МИТНИЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ В УКРАЇНІ: ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

©2026 РУДИК Н. В., БОРОДЕНКО Т. М., ШКОЛЯРЕНКО А. Ю.

УДК 339.543:336.2:005.52

JEL: F13; H26; H71; F31

Рудик Н. В., Бороденко Т. М., Школярєнко А. Ю. Митний ризик-менеджмент в Україні: практика впровадження в умовах євроінтеграції

У статті розглядається функціонування системи митного управління ризиками в Україні в контексті процесу євроінтеграції та змін у зовнішньоекономічному середовищі. Актуальність теми пов'язана з тим, що державі необхідно одночасно забезпечувати фіскальну ефективність і спрощувати міжнародну торгівлю в умовах зростання обсягу ввезеного товару, цифровізації процедур і ускладнення логістичних ланцюгів. Традиційні методи митного контролю в сучасних умовах втрачають свою ефективність, тому є потреба в упровадженні ризик-орієнтованих підходів, цифрових технологій і аналітичних інструментів. Метою дослідження є визначення впливу управління митними ризиками на ефективність адміністрування митних платежів і формування бюджетних доходів, а також обґрунтування напрямів його вдосконалення з урахуванням міжнародних стандартів і викликів цифровізації. У дослідженні застосовано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, статистичні методи та прогнозування. Досліджено зміни в динаміці декларування товарів і структур зовнішньоекономічної діяльності у 2020–2024 роках, що дали змогу простежити істотне падіння показників у 2022 році через кризові явища та їхнє поступове відновлення. З'ясовано, що саме імпорتنі операції є домінуючими у формуванні митних надходжень, а податок на додану вартість з імпорту займає ключове місце серед джерел надходжень Державного бюджету України. Доведено, що запровадження інформаційних технологій і створення автоматизованої системи управління ризиками сприяє підвищенню прозорості процедур, скороченню часу оформлення вантажів та оптимізації заходів контролю. Водночас виявлено, що інформаційні ресурси повністю не уніфіковані, недостатньо активно використовується аналітика даних, існує потреба в розвитку пост-митного аудиту та вдосконалення процесу митного ризик-менеджменту.

Ключові слова: митний ризик-менеджмент; митні платежі; зовнішньоекономічна діяльність; ПДВ; акцизний податок; мито; партнерство заради сталого розвитку; євроінтеграція; фінансова безпека; Державний бюджет України; доходи бюджету; митний контроль; цифровізація митних процедур.

Рис.: 4. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 29.

Рудик Наталія Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів імені В. М. Федосова, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (просп. Берестейський, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: rudyk.natalia@kneu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4367-0392>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/P-8708-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203370416>

Бороденко Тетяна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів імені В. М. Федосова, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (просп. Берестейський, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: borodenko.tetiana@kneu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3202-5491>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/JCP-0450-2023>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59970656900>

Школярєнко Аліна Юріївна – державний інспектор відділу митного оформлення номер 1 митного поста «Спеціалізований», Київська митниця Державної митної служби (бульвар Вацлава Гавела, 8а, Київ, 03124, Україна)

E-mail: alina6stelmah@gmail.com

UDC 339.543:336.2:005.52

JEL: F13; H26; H71; F31

Rudyk N. V., Borodenko T. M., Shkoliarenko A. Yu. Customs Risk Management in Ukraine: Practices and Implementation in the Context of European Integration

The article examines the functioning of the customs risk management system in Ukraine in the context of the European integration process and changes in the external economic environment. The relevance of the topic is related to the fact that the State needs to simultaneously ensure fiscal efficiency and simplify international trade amid the growth of imported goods, digitalization of procedures, and complication of logistics chains. Traditional customs control methods are